ÜNYE EFSANELERİ

Mehmet Güneş*

1. Kesik Baş (Kümbet) Evliyası

Selçuklu devletinden ayrılma Danişmetli gaziler, Ünye-Niksar arasındaki tarihi ipek yoluna sahip olabilmek için, sahilde hükümranlığını sürdüren Pontus-Rum imparatoru ile sürekli savaşmışlardır. Bu savaşlar birçok destan-menkabevi şahsiyetler ortaya çıkarmıştır. Bunlardan biri de bugün Ünye'nin Yiğitler Köyü "Kümbet Tepesi"nde bulunan "Kesik Baş Evliyası"dır.

Menkıbeye göre bu zat, müfrezesi ile Rumlara karşı çarpışa çapışa bu tepeye doğru çekilirken tek başına kalmıştır. Birçok düşmanı saf dışı etmesine rağmen sonunda onun kellesinide keserler. Bu zat sol eliyle yerden kellesini alır, sağ eliyle kılıcını kullanarak birçok düşman öldürür. Böyle çarpışa çarpışa bugün gömülü olduğu yere kadar gelir ve orada Mevla'sına kavuşur.

Bunun üzerine Rumlar ile Danişment Gazililer arasında bir antlaşma yapılır. Antlaşmaya göre bu kahramanın mezarının etrafı çevrilecek ve korunacaktır. Rumlar bu antlaşmaya uymuşlardır.

Bugün bu evliyanın bulunduğu mahalleye "Kesecik", diğer adıyla "Çavuşlu" denilmektedir. Muhtarlık olarak Yiğitler Köyü adıyla geçmektedir.

Bir hastalığı olanlar, şifa bulmak maksadıyla; çocuğu olmayan kadınlar, çocuk sahibi olmak için buraya gelirler ve evliyanın yanındaki ağaca yamalık (bez, çaput) asarlar. Kurak geçen yaz mevsimlerinde buraya yağmur duasına çıkılır.

2. Menteşe Evliyası

Büyük Selçuklu Devleti dağıldıktan sonra birçok yerde beylikler kurulmuştu. Sivas-Niksar yöresinde de "Menteşe"isimli bir uç beyi beylik kurar. Bu beylik döneminde birçok beyler yaşamıştır. Her biri maceralı bir beylik geçirmiştir. Bunlar hem kendi içlerinde hem de Bizans tekfurlarıyla çarpışıyorlardı. Bu beyliğin askerleri İslamiyet'i yaşamak ve yaymak için kellesini koltuğuna almış bahadır ve yiğitlerden meydana geliyordu. İşte bu yiğitlerden biri de "Menteş Bey"dir.

Menteşe Bey, İslam dinini Pontus'a yaymak için Rumlarla birçok savaşlar yapmış, Ünye civarındaki bir savaşta şehit düşmüştür.

Menteşe Bey'in kahramanlığına Rumlar çok şaşmışlar ve olduğu yere defnetmek için Türk beylerinden müsaade almışlardır.

Bugün bu türbe Ünye ilçesi "saraçlı"mahallesinde bulunmaktadır.

3.Yılancılı Camii

Anadolu'da camilerle ilgili efsaneler çoktur. Bunlardan biri de Ünye'nin Gölceğiz Köyü Yılancılı Camii hakkındadır.

Bu efsanenin halk arasında iki rivayeti vardır:

Birinci rivayete göre; cami yıkılıp yeniden yapılmak istenir. Halk arasında bu caminin eski yerine mi yoksa başka bir yere mi yapılacağı konusunda anlaşmazlık çıkar. Nihayet ırmağın diğer tarafına yani başka bir yere yapılması kararlaştırılır.

Cami inşaatı için gerekli malzemeler yerine yerleştirilir.Sabah olunca halk malzemelerin caminin eski yerine taşınmış olduğunu görür ve şaşırırlar. Tekrar taşırlar, ertesi sabah yine aynı olayla karşılaşırlar. Bu hadise birkaç kere tekrarlanınca halk toplanır ve geceleyin malzemenin başında beklemeye karar verirler. Malzemeyi bekleyenler geceleyin bir ejderhanın geldiğine ve malzemeyi ağzına takarak ırmağın karşı tarafına götürdüğüne şahit olurlar. Bu hadiseden sonra yeni yerin yanlış olduğu kanaatiyle cami eski yerine inşa edilir.

İkinci rivayete göre; caminin nereye yapılacağı konusunda anlaşmazlıklar baş gösterince birden bir yılan çıkar ve caminin bir köşesine kelep olur, ondan sonra üç yılan daha çıkar ve diğer kenarlara kelep olurlar. Halk bu yılanların caminin yerini belli ettiğini anlar ve cami eski yerine yapılır.

Bu hadise caminin üç inşaatı sırasında da görülmüştür.

4. Şeyh Yunus

Ünye'nin Şehbaz köyünde medfun bulunan Şeyh Yunus, Peygamber Efendimizden birkaç asır sonra Arabistan'dan Anadolu'ya, İslamiyeti yaymak için gönderilen evliyadan biri olarak bilinir.

Şeyh Yunus'un mezarı buradaki üç dönümlük arazinin herhangi bir yerindedir. Bugünkü mezar ise tahmini olarak yapılmıştır. Sebebi ise bundan yaklaşık 40-50 yıl evvel Şehbaz köyü sakinlerinden yaşlı biri rüyasında Şeyh Yunus'u görür. Şeyh Yunus, ona bugün türbesinin bulunduğu yerde medfun olduğunu söyler ve ondan kendisi için buraya bir türbe yapmasını ister. Ancak rüyayı gören yaşlı adam unutur ve çok hasta olur.Başından geçenleri oğluna anlatır.Vefatından sonra oğlu Şeyh Yunus adına bir türbe yaptırır.

Halk arasında onunla ilgili bir hikaye vardır:

Bundan elli yıl önce Mekke'de Araplar Ünyeli hacılarla tanışır. Araplar, Hacıların Ünyeli olduklarını öğrenince, Üye'ye üç kilometre uzaklıktaki Şeyh Yunus'a ait mezarı bilip belmediklerini sorarlar. Ünyeli hacılar, bildiklerini ve dertlerine deva bulmak ve yağmur duası için buraya çıktıklarını, söylerler.

Araplar, Şeyh Yunus'un sülalesinin bugün Mekke'de devam ettiğini, hatta onun türbesini gelip ziyaret etmek istediklerini de söylerler.('Bu anlatı, 79 yaşındaki emekli imam Bekir Dedecenoğlu'ndan derlenmiştir.)

* Ondokuz Mayıs Üniv., Fen- Edebiyat Fak., Türk Dili ve Ed. Bl. 3. sınıf öğrencisi.